

St. prp. nr. 165.

(1918)

Om decentralisation av hærens og marinens flyvevæsen m. v.

Forsvarsdepartementets indstilling av 14de juni 1918, som er bifaldt ved kongelig resolution av samme dag.

(Foredraget av statsraad Holtfodt.)

Departementet tillater sig i forbindelse med budgetforslagene for hæren og marinen for kommende termin at fremlægge forslag til decentralisation av hærens og marinens flyvevæsen.

Der foreslaaes tilsammen bevilget for kommende termin kr. 459 500,00. Dette beløb fordeler sig saaledes:

Vedrørende hæren:

Til personel	kr. 27 500,00
« øvelser	« 5 000,00
« flyvepladser utenfor Kjeller	« 200 000,00

Vedrørende marinen:

Til flyvestationer utenfor Karljohansvern	« 227 000,00
---	--------------

Hæren.

Naar undtages et aeroplan, som for tiden er stationert paa Værnes, er alt hærens flyvemateriel magasinert paa Kjeller.

Departementet anser det absolut nødvendig, at der nu iverksættes en decentralisation av dette flyvemateriel, og at der i den anledning gives bevilgning til etableringer og personel for de flyveavdelinger (grupper), som allerede nu eller i en nær fremtid vil kunne utstyres med flyvemateriel fra disponible beholdninger eller ved anskaffelse i utlandet for allerede givne bevilgninger.

For tiden haves 34 flyvemaskiner, hvorav pr. 1ste juni 1918 — 25 var flyvefærdige.

I utlandet er bestilt 8 flyvebaater

For den ordinære driftsbevilgning skulde faaes . . . 10 flyvemaskiner

Tilsammen 52 flyvemaskiner og baater,

flyvefærdige og ikke flyvefærdige, skoleapparatet iberegnet.

Til at fylde de nye stillinger ved hærens flyvevæsen, som nedenfor foreslaaes, haves tilstrækkelig personel der enten allerede er ut-

dannet eller hvis utdanning vil være avsluttet i den nærmeste fremtid.

Foruten flyvevæsenets descentralisation er i nærværende proposition ogsaa behandlet et par andre spørsmål vedrørende hærens flyvevæsen.

A. Organisation.

Vaabeninspektørens forslag, datert 29de august 1917, som vedligger som utrykt bilag og hvortil departementet tillater sig at hen- vise, betegner som det fremgaar, kun den konsekvente detaljeutforming av den av departementet i St. prp. nr. 84 1916 optrukne ramme for vaabnets organisation.

Vaabeninspektøren anfører i sit forslag bl. a.:

«Det kongelige departement anfører i St. prp. nr. 84 1916 (Bevilgninger til hæren og marinen) angaaende flyvevaabnets opsætning bl. a.: «Under den raske utvikling som aeroplanmotortekniken i de senere aar har gjennomgaat, og som utvilsomt vil fortsætte, og med henblik paa den overordentlig store betydning flyvetjenesten under den paagaende krig har, finder departementet uttrykkelig at maatte gjøre opmerksom paa, at den nedenfor optrukne ramme ikke maa betraktes som bindende for senere budgetforslag, saa meget mere som det ialfald hittil ikke har lyktes at skaffe helt paalidelige opplysninger om flyvevæsenets organisation fra noget andet land — idet dette vistnok overalt strengt hemmelig holdes.

Paa den anden side har man imidlertid fundet det nødvendig — for at planlægge vaabnets utvikling — at arbeide mot et maal, som militært set maa antages at tilfredsstillende behovet for dette vaaben, under hensyntagen til landets økonomiske evne».

Ved at følge de i propositionen optrukne linjer for vaabnets utvikling — ved siden av at der er gjennomført en række foranstaltninger der i utviklingens medfør nødvendig er foretat, og som har været avvikende fra propositionen — er man for nærværende naaet derhen, at der som ramme for vaabnets organisation kan opsættes:

1. Vaabeninspektør med stab.

Til assistance, væsentlig i tekniske spørsmål, en raadgivende kommission — den permanente flyvekommission.

2. Flyveavdelingerne og fæstningsflyvegrupperne.

Søndenfjeldske flyveavdeling,
Nordenfjeldske —
Nord-Norges —
samt 8 fæstningsflyvegrupper.

3. Vaabnets undervisningsanstalter.

Hærens flyveskole.

4. Vaabnets tekniske etat.

Hærens flyvemaskinfabrik.

Av disse organer er for nærværende, overensstemmende med fastsatte planer og bestemmelser, vaabeninspektør med stab, flyveskole, samt flyvemaskinfabrik i virksomhet.

Vaabeninspektøren finder for disse organer at det neppe vil være hensigtssvarende at bringe nogen indgripende organisationsændringer i forslag, før man har fuld oversigt over hvorledes den nuværende organisation — efter at ha virket en tid — fylder sin oppgave.

Man er opmerksom paa at der, som rimelig kan være, er enkelte forhold der allerede nu muligens kunde opfordre til ændringer. Dette er imidlertid omstændigheter, der neppe er til at undgaa, idet organisationen føres ut i livet under høist ekstraordinære forhold. Baade fordrer den øieblikkelige situation og det krigspres hvorunder landet befinner sig, at der undgaaes de temporære svakheter, der altid følger med organisationsændringer — samtidig som de krigserfaringer, der underbygger en organisation flyter ind med en hittil ukjent hastighet i utviklingen, saa at man risikerer at de foranstaltninger, der i øieblikket maatte planlægges vil kunne vise sig at være nærsagt gammeldagse naar de skal føres ut i livet.

Vaabeninspektøren er derfor av den oppfatning at man uten at binde sig til langsigtige foranstaltninger — gjennom elastiske forholdsregler bør bevare en viss trægheit i utviklingen av vaabnets organisation, saaledes at man til enhver tid er i besiddelse av en sikker mekanisme med den balance der betinges av at organisationen er vel kjendt og prøvet.»

Vaabeninspektøren foreslaar følgende organisation:

I. Vaabeninspektør med stab.

Denne er nu opsat saaledes:

1 oberst, garn., vaabeninspektør.

1 kaptein, garn.
 1 kommandersersjant, garn., arkivar og skriver.
 Vaabeninspektøren foreslaar desuten ansat 1 korporal, garn., ordonnans.

II. Flyveavdelingene og fæstningsflyvegruppene.

a) Søndenfeldske flyveavdeling
 6 flyvemaskingrupper, hvorav 2 jagergrupper og 4 rekognosceringsgrupper. Gruppene bestaaende av 4 apparater + 4 i reserve.

Stab.

Stridende:

1 kaptein eller major, garn., chef.
 14 fastlønnede eller ulønnede officerer, tilbeordrede, observatører.
 1 kvartermester, garn.
 1 mekanikerkommandersersjant, garnisoneerende, chefsmekaniker.
 1 underofficer i distriktstjeneste, chef for traadløs telegraf og lyskastere.
 11 korporaler og menige.
 Ikke stridende:
 1 læge.
 1 underofficer i distriktstjeneste, bøsse-maker.
 23 korporaler og menige.

Trop.

Stridende:

4 rekognosceringsgrupper, gruppen bestaaende av:
 1 premierløjtnant i distriktstjeneste, chef.
 1 sekondløjtnant eller underofficer, ulønnet.
 4 underofficerer, ulønnede.
 1 mekanikerunderofficer i distriktstjeneste, gruppemekaniker.
 1 administrationsunderofficer, utskrevet.
 24 korporaler, mekanikere og menige.
 Ikke stridende:
 10 korporaler og menige.
 2 jagergrupper, gruppen bestaaende av:

Stridende:

1 premierløjtnant, i distriktstjeneste, chef.
 1 sekondløjtnant eller underofficer, ulønnet.
 4 underofficerer, ulønnede.
 1 mekanikerunderofficer i distriktstjeneste, gruppemekaniker.
 1 administrationsunderofficer, utskrevet.
 18 korporaler, mekanikere og menige.
 Ikke stridende:
 10 korporaler og menige.
 Tilsammen 28 officerer, 40 underofficerer, 226 menige.

Fly-
vere.

b) Nordenfeldske flyveavdeling,
 3 flyvemaskingrupper, rekognosceringsgrupper.

Stab.

Stridende:

1 kaptein eller premierløjtnant i distriktstjeneste, chef.
 7 fastlønnede eller ulønnede officerer, tilbeordrede, observatører.
 1 underofficer i distriktstjeneste, administrationsunderofficer.
 5 korporaler og menige.
 Ikke stridende:
 1 læge.
 3 korporaler og menige.

Trop.

Stridende:

3 rekognosceringsgrupper, gruppen bestaaende av:
 1 premierløjtnant i distriktstjeneste, chef.
 1 sekondløjtnant eller underofficer, ulønnet.
 4 underofficerer, ulønnede.
 1 mekanikerunderofficer i distriktstjeneste
 1 administrationsunderofficer, utskrevet.
 23 korporaler, mekanikere og menige.
 Ikke stridende:
 5 korporaler og menige.
 Tilsammen 15 officerer, 19 underofficerer og 97 menige.

Fly-
vere.

c) Nord-Norges flyveavdeling
 2 flyvebaatgrupper — rekognosceringsgrupper.

Om decentralisation av hærens og marinens flyvevæsen m. v.

St a b.

Stridende:

1 kaptein eller premierløjtnant i distriktstjeneste, chef.

5 fastlønnede eller ulønnede officerer, observatører.

1 underofficer i distriktstjeneste, administrationsunderofficer.

2 korporaler og menige.

Ikke stridende:

1 læge.

11 korporaler og menige.

T r o p.

Stridende:

2 rekognosceringsgrupper, gruppen bestaaende av:

1 premierløjtnant, fastlønned i distriktstjeneste, gruppechef.

1 sekondløjtnant, eller underofficer, ulønnet.

4 underofficerer, ulønnede.

1 mekanikerunderofficer i distriktstjeneste, gruppemekaniker.

1 administrationsunderofficer, utskrevet.

23 korporaler og menige.

Ikke stridende:

21 korporaler og menige.

Tilsammen 11 officerer, 13 underofficerer og 101 menige.

d) Fæstningsflyvegruppene, hvorav 3 flyvemaskingrupper og 5 flyvebaatgrupper. Gruppen bestaaende av 2 maskiner (baater) + 2 i reserve.

Stridende:

1 officer i distriktstjeneste eller ulønnet, chef.

2 underofficerer, ulønnede.

1 officer, tilbeordret, observatør.

1 mekanikerunderofficer i distriktstjeneste, gruppemekaniker.

12 korporaler og menige.

Ikke stridende:

3 korporaler og menige.

Tilsammen for 8 grupper: 16 officerer, 24 underofficerer og 120 menige.

Sum ialt: 70 officerer, 96 underofficerer og 544 menige.

Vaabeninspektørens forslag omfatter for flyveavdelingene og fæstningsgruppene ialt (med reserve):

120 apparater,

hvorav 16 jagere og

104 alsidige apparater.

Av apparatene er 36 flyvebaater.

I et tillæggsforslag, datert 26de september 1917 (vedligger som utrykt bilag) har vaabeninspektøren foreslaaet opsat en 9de fæstningsflyvegruppe ved Kristianiafjordens fremskutte befæstninger.

III. Flyvevaabnets undervisningsanstalter.

(Hærens flyver- og observatørskole).

Flyver- og observatørskolen blev i budgetforslaget for terminen 1918—1919 foreslaaet opsat med personel saaledes:

1 kaptein eller premierløjtnant, garniserende, chef.

1 førstelærer, kaptein eller premierløjtnant, garn. (nu opført under kap. 1 tit. 27).

1 fanejunker, garn, kvartermester.

1 kommandersersjant, garn., 3dje-lærer (flyvelærer).

1 furer, indbeordret.

1 sersjant, garn., kaserneunderofficer.

1 mekanikersersjant, garn.

Forslaget er vedtat av Stortinget.

Vaabeninspektøren foreslaar nu desuten ansat 1 chefsmekaniker, garn.

IV. Flyvevaabnets tekniske etat.

(Hærens flyvemaskinfabrik).

Denne er for tiden opsat med personel saaledes:

1 direktør, surn. kaptein eller stabsofficer, garn.

1 kontrolofficer, assistent, garn.

1 driftsingeniør.

1 chefsmekaniker.

1 regnskapsfører.

1 sekretær.

1 materialforvalter.

1 radiotelegrafist.

Formænd, mekanikere, tegnere, assistenter, kontorister.

Lønnes
av
drifts-
bevill-
ningen.

I budgetforslaget for terminen 1918—1919 blev desuten foreslaaet ansat en motoringeniør. Forslaget er vedtat av Stortinget.

Generalstaben og Kommanderende General har avgit uttalelse om vaabeninspektørens forslag, hvilke uttalelser vedligger som utrykt bilag, og hvortil man tillater sig at henwise. Generalstaben og Kommanderende General finder i det store og hele at kunne gi forslaget sin tilslutning. Dog finder de at den for Tønsberg befæstninger foreslaaede flyvegruppe bør henlægges under Kristianiafjordens fremskutte befæstninger. Antallet av fæstningsflyvegrupper skulde da bli 8 istedetfor som av vaabeninspektøren foreslaaet 9.

Departementet skal for sin del anføre følgende:

Under hensyntagen til den raske utvikling som flyvevæsenet under den nu paagaende krig er undergit, finder departementet det ikke formaalstjenlig allerede nu at fastslaa flyvevæsenets organisation i detalj. Dette bør foreløbig utstaa indtil endnu nogen tids erfaring er indvundet.

Departementet maa imidlertid anbefale, at den av vaabeninspektøren foreslaaede organisation indtil videre benyttes som norm for vaabnets utvikling, indtil organisationen er endelig fastsat.

B. Valg mellem flyvemaskiner og flyvebaater samt valg av flyveapparattype.

Vaabeninspektøren anfører om valg mellem flyvemaskiner og flyvebaater:

«Uten at det ansees nødvendig i detalj at gaa ind paa egenskapene ved disse 2 hovedtyper av flyveapparater — flyvemaskiner og flyvebaater — skal kun anføres, at flyvebaater altid paa grund av vægten av flottørene vil være en smule distansert i forhold til flyvemaskiner, idet det ugunstige vegtsforhold medfører ringere smidighet, mindre hastighet og relativt ringere nyttelast. Disse apparater falder desuten kostbarere. Krigens erfaringer viser imidlertid, at med motorindustriens enorme fremskritt utjevnes stadig denne forskjell mellem de nævnte apparatyper — og man er av den opfatning, at denne forskjell inden ret længe vil være uten stor betydning. For apparater med samme motorkraft vil naturligvis vegtforholdet i flyvebaatens disfavour aldrig kunne borteliminere.

(Hvad angaar typer av flyvebaater, har disses utvikling været helt paraleltløpende med

flyvemaskinene, og man henviser derfor til hvad herom nedenfor anføres).

Det overveiende moment ved valget av flyveapparattype er terrængforholdene i det avsnit hvor flyvemaskinene skal anvendes.

Det er vistnok saa, at én flyvemaskine kan optræde over et hvilket som helst terræng og isolert yde nogen tjeneste, men en fuld militær utnyttelse av avdeling eller gruppe sker først naar der virkelig fra terrængets side bydes de for typen gunstige forhold.

Herav fremgaar, at man i mange tilfælder hos os maa renoncere paa de specialmaskiner krigen har skapt og skaper, idet deres anvendelse hos os likefrem fra terrængets side ikke er mulig.

Vaabeninspektøren vil her ikke undlate at anføre, at optræden av flyvere i vort land ikke uten videre kan paralelføres med flyving i andre lande. Vor beliggenhet paa jordkloden og i forbindelse hermed vore klimat-, vind-, nedbørs- og luftstrømsforhold, ved siden av det ugunstige forhold mellem aapent og bedækket areal i vort land, byder ikke netop de fordelagtigste betingelser for optræden av flyvere.»

Vaabeninspektøren foreslaar efter særskilt redegjørelse for de respektive terræng- og klimatforholde, at Søndenfjeldske og Nordenfjeldske flyveavdelinger, Sarpsborg, Fossum-avsnittets og Tønsberg fæstningsflyvegrupper opsættes med flyvemaskiner, og at Nord-Norges flyveavdeling, Oscarsborg, Kristiansand, Bergen, Agdenes og Narvik fæstningsflyvegrupper opsættes med flyvebaater.

Generalstaben er enig heri. Kommanderende General finder, at der ved Kristianiafjordens fremskutte befæstningers flyvegruppe (Tønsberg fæstningsflyvegruppe) bør benyttes flyvebaater.

Departementet slutter sig til vaabeninspektøren og generalstaben undtagen forsaavidt angaar Nord-Norges flyveavdeling.

For denne avdelings vedkommende bør valget mellem flyvemaskiner og flyvebaater utstaa, indtil resultatet av forsøkene foreligger, (jfr. hvad der av departementet er uttalt herom paa side 11).

Vaabeninspektøren anfører om valg av apparattype:

«Krigens erfaringer viser, som man iøvrigt kunde vente, at vaabnets utvikling følger

de samme linjer som i sin tid hæren og marinen. Gjennem en harmonisk utvikling av sine specialorganer søker det naturnødvendig i sit selvstændige element at danne en alsidig slagmekanisme paa samme maate som felt hæren med fæstningerne og marinen.

Man vil derfor nedenfor, for at faa nogen oversigt over hvilke typer av flyvefartøier man hos os med vore specielle forhold for øie, bør gaa til anskaffelse av — gi en utredning av hvilke typer krigen har skapt, deres eiendommeligheter m. v.

Ved utløpet av verdenskrigens andet aar var følgende 4 hovedtyper traadt frem av den mængde forskjellige typer man hadde ved krigens utbrud. Disse 4 var:

1. Opklaringsapparater.
2. Artilleri-observationsapparater.
3. Bombekasteapparater.
4. Kampapparater (jagere).

En slik inndeling i grupper med specielle navne dækker selvfølgelig kun delvis de forskjellige apparaters tekniske og taktiske egenskaper.

Utviklingen er ogsaa noget forskjellig hos de to krigførende grupper. Tyskland har naaet længere i forenklingen i typeantal end de allierte (Frankrig og England), og har ogsaa hvad enkelte grupper angaar, mere enhet inden gruppen.

Foruten den enkelte apparattype som man kan placere inden en bestemt gruppe, findes der ogsaa apparater der kombinerer de fordringer, man sætter til en gruppe med flere av en anden gruppes egenskaper.

Dette er tilfælde med de apparatyper som franskmændene har betegnet med maskiner «à tous usages», som vi passende kan oversætte med «alsidige apparater». De er spesielt fremtrædende i Tyskland, og spænder paa en maate over alle de 4 grupper. (Mest tilfredsstillende for gruppe 1 og 2, noget mindre for gruppe 3 og mindst for gruppe 4).

En slik forenkling av typeantal som skyldes mest mulig at anvende apparater «à tous usages», indebærer selvfølgelig store fordele ikke mindst for et mindre lands flyvevæsen. Forenklingen maa dog ikke ske paa kampapparaternes bekostning, idet disse blir livsnerven i ethvert flyvekorps, ti uten kampapparater der effektivt kan beskytte de andre grupper, ingen anledning til at utnytte disse, hvor gode de end i og for sig kan være.»

«For fæstningsflyvegrupperne (flyvemaskiner og flyvebaater) antar man det uten nærmere paavising givet, at der her kun bør komme alsidige apparatyper til anvendelse. Gruppernes bestemmelse og deres ringe størrelse gjør dette klart.

For Søndenfjeldske flyveavdeling skal anføres:

Man antar at denne avdeling under hensyntagen til krigens erfaringer og beskaffenheten av det terræng, hvortil den ved sine opgavers løsning vil være henvist, bør oppsettes med:

- Rekognosceringsaeroplaner (alsidige apparater) og
- Jageraeroplaner (kamp-aeroplaner).

At forsyne avdelingen med spesielt konstruerte artillerirekognoscerings- eller bombekasteaeroplaner vil føre til, at hele avdelingen ledelse og opsætning, dens beholdninger av alle slags reservemateriel m. v., fornyelse av materiellet m. v. — saavel i krig som i fred vil bli et uforholdsmæssig stort, kostbart og indviklet maskineri, der ikke vil kunne medgi en rimelig administration og anvendelse.

Til at lede artilleriild er rekognosceringsaeroplanerne fuldt brukbare. Som fordring til et artillerirekognosceringsaeroplan sættes at det skal ha liten fart, forat man bedre skal kunne utføre skudobservationer. Hastighetsforskjellen mellom disse to typer er imidlertid ikke større, end at et rekognosceringsaeroplan fuldt tilfredsstillende kan løse denne oppgave, forutsat at det har fuldt utstyr av de instrumenter der trænges hertil.

Angaaende de øvrige specielle fordringer til artillerirekognosceringsaeroplanet er disse delvis like store og dels større end for et aeroplan av den alsidige type.

Disse apparater kan ogsaa anvendes som bombekasterapparater, selv om de naturlig ikke kan medføre saa stor last som de spesielt for dette øiemed konstruerte typer. Apparatet bør derfor i dette øiemed være forsynet med anordninger der muliggjør anvendelse som bombekasterapparat.

Ved valget av flyvemaskintype spiller ogsaa hensynet til natflyvning ind. Hertil maa man paa grund av de ulike omfattende vanskeligheter, hvorpaa der bydes under denne art flyvning, ha stoe og noget langsomtgaende apparater. Selv om der muligens ikke er konstruert særskilte flyvemaskiner til denne tjeneste, anvendes dog meget ældre typer, hvor fordringer til hastighet m. v. ikke var sat saa høit.

Utstyrer man imidlertid apparaterne med de nødvendige anordninger, instrumenter m. v., og landingspladsen har et praktisk og godt lysarrangement, kan man gjøre regning paa at det almindelige rekognosceringsaeroplan kan anvendes til dette bruk uten nævneværdig større avgang paa personel og materiel, end om man benyttet hertil særskilt bestemte maskiner. Man ser ogsaa at mere hurtiggaaende

aeroplaner nu anvendes ved fronterne til nat-tjeneste.

For en flyveavdeling som Søndenfjeldske flyveavdeling bør man derfor under henvisning til hvad oven er anført — til alt hvad angaar rekognoscering, bombekastning, ledelse av artilleriild og til nattjeneste — bli staaende ved de almindelige rekognosceringsaeroplaner — aeroplaner der bør være av en standardtype og saavidt mulig utstyrt saaledes at de paa bedst mulig maate kombinerer de forskjellige typers egenskaper.

Som foran utviklet vil man her være bedst tjent med den nævnte «alsidige» type.

Imidlertid maa man som offensivt moment i avdelingen ogsaa utstyre denne med egne jager- eller kampaeroplaner. Allerede at man skal ha to forskjellige typer inden avdelingen vil føre til mange vanskeligheter og i ikke ringe grad fordyre opsætning og vedlikehold. Av taktiske hensyn kan man imidlertid ikke komme utenom dette spørsmål, ialfald for det Søndenfjeldskes vedkommende. Der findes her landingspladse der er fuldt brukbare.

For denne avdelings vedkommende maa man være forberedt paa at maatte ta kampen op mot denne art apparater og med luftskibe, likesom man maa være istand til at beskytte sine rekognosceringsaeroplaner og saaledes ad denne vei assistere disse under løsningen av deres oppgaver, eller i det hele gjøre deres løsning mulig.

Skal man derfor ha fuld nytte av Søndenfjeldske flyveavdeling, og skal denne til enhver tid være rustet til at løse sine mange og forskjelligeartede oppgaver — maa den, tiltrods for de mange vanskeligheter, utstyres med ovennævnte to apparatyper:

Rekognosceringsaeroplaner (alsidige) og Jageraeroplaner.

Hvordan forholdet er mellem antallet av apparater av de forskjellige typer, har man saa godt som ingen opplysninger om fra de krigførende lande.

For Søndenfjeldske flyveavdeling paa 6 grupper antar man imidlertid at en opsætning paa

4 grupper alsidige aeroplaner
2 grupper jageraeroplaner

vil være forholdstalsmæssig riktig.

Som en almindelig fordring til begge slags apparater maa sættes at de paa grund av de ofte sterke paakjendinger og de ustø vindforhold, bør være solid bygget og let manøvrerbare.

Angaaende Nordenfjeldske flyveavdeling skal anføres:

Terrangforholdene i det nordenfjeldske

er vanskelige for flyvning idet landingspladsene er faa og daarlige. Man har dog som tidligere anført, anset det givet at der bør komme landeapparater til anvendelse.

For en avdeling paa 3 grupper vilde det være ønskelig om der kunde opsættes en jagergruppe. Da imidlertid som tidligere anført spørsmålet om at lande med forholdsvis liten hastighet med et jagerapparat endnu ikke er git en etter vore forholde antagelig løsning, kræves der til en saadan jagergruppe en landingsplads av saa speciel beskaffenhet at man nordenfjelds neppe kan gjøre regning paa at finde en saadan. Selv om man iøvrig vilde finde en saadan plads, turde dette forhold ikke gjøre saken bedre, idet en nødlanding med en jager ialfald vilde bety apparatets ødelæggelse. Terrænget i sin almindelighet medgir derfor for nærværende ikke anvendelsen av denne art specialapparater.

Det er iøvrig et spørsmål der om vinteren kan stille sig i en noget anden belysning idet man da har en række udmerkede landingspladser i de mange tilfrosne og sne-dækkede vande, tjern og myrer.

Avdelingen bør derfor under henvisning til hvad oven er anført, kun opsættes med alsidige apparater.

Angaaende Nord-Norges flyveavdeling:

Hvad angaar den almindelige karakteristikk av terrængets betingelser for optræden av flyvere henviser man til hvad man har anført under spørsmålet om apparattype. Tar man i betraktning den nuværende organisation av Nord-Norges forsvar med en forholdsvis liten artilleristyrke, skulde det ikke være nødvendig at anskaffe specielle artillerirekognosceringsaeroplaner. At anvende specielle jager- eller kampaeroplaner ved denne flyveavdeling kunde selvfølgelig av taktiske grunde være ønskelig, men da landings- og startbetingelser ved pladsene er ulike meget slettere end for det sydlige Norges vedkommende, og da disse apparater er for følsomme og risikable maskiner for den art paakjendinger der heroppe vil være tale om, kan avdelingen ikke foreslaaes opsat med denne art apparater.

For en flyvestation der kommer til at ligge saa avsondret og saa langt borte fra landets centrale flyveplads og flyvemaskinfabrikken, bør det ogsaa av praktiske grunde kun bli tale om at anvende én slags apparater. Kommunikationerne er ikke paa langt nær tilfredsstillende, og forbindelsen med de øvrige landsdele kan kun foregaa sjøværts.

I krigstid blir det selvfølgelig endnu værre, og man maa da være forberedt paa at avdelingen vil i længere tid bli helt avskåret fra forbindelsen med det sydlige Norge og

kun bli henvist til sig selv med alle slags reparationer, anskaffelser m. v.

Alt bør derfor med hensyn til opsætning med personel og materiel være saa enkelt og greit som mulig. I samme forbindelse skal ogsaa nævnes at man ved at anvende kun én slags apparater vil være lettere stillet med hensyn til reservemateriel av alle arter, og saaledes under ugunstige omstændigheder kan holde stationen i drift længst mulig.

Endelig kan anføres at man med nogenlunde sikkerhet kan gaa ut fra at en eventuel motstander heroppe med de vanskelige terræng- og veirforhold heller ikke kommer til at anvende apparater der vil staa noget over den før nævnte alsidige type.

Man maa derfor foreslaa at Nord-Norges flyveavdeling opsættes med alsidige apparater. For en saa liten avdeling som to grupper vil man heller ikke være tjent med at ha forskjellige typer av apparater, naar som i dette tilfælde avdelingen har en helt isolert beliggenhet.»

Departementet er med generalstaben og Kommanderende General i det væsentlige enig i vaabeninspektørens forslag.

C. Reserveflyvemaskiner.

Angaaende avdelingernes (gruppernes) reserveflyvemaskiner anfører vaabeninspektøren:

«Som i indledningen nævnt er det i organisationen opsatte antal reservemaskiner pr. gruppe alt for snaut og helt uoverensstemmende med krigens erfaringer. En reservemaskine pr. gruppe er saa godt som intet at regne. Der beregnes i England for nærværende pr. apparat:

Et apparat i reserve, plus et apparat under bygning.

Under hensyntagen til hvor vanskelig det vil bli for os i krigstilfælde at erstatte tapt materiel, og da særlig materiel som flyvemateriel, maa man for reservemaskinernes antal gaa til en betydelig økning.

Man foreslaar som en nødvendig økning at der opsættes et reserveapparat pr. linjeapparat.»

Departementet er enig heri.

Paa grund av det særlig omfindtlige materiel, og særlig paa grund av vort forflyvning ugunstige terræng, maa det foreslaaede reserveapparat pr. linjeapparat efter krigens erfaringer siges at være helt paakrævet om avdelingen skal kunne holdes i kontinuerlig virksomhet.

D. Flyvestationer.

Efter det foran anførte er det forutsætningen, at der skal opprettes følgende permanente flyvepladser for hæren:

For søndenfjeldske flyveravdeling paa Kjeller for 6 grupper.

- « nordenfjeldske flyveravdelingsavdeling paa Værnes . . . « 3 —
- « Nord-Norges flyveravdeling ved Øvrevand i Salangen « 2 —

Hver gruppe bestaaende av 4 maskiner samt 4 reservemaskiner.

Derhos foreslaaes anordnet flyvepladser for 8 fæstningsflyvegrupper, nemlig ved:

Sarpsborgs	befæstninger
Fossumavsnittets	— « —
Oscarsborg med Svelviks	— « —
Kristianiafjordens fremskutte	— « —
Kristiansands	— « —
Bergens	— « —
Agdenes	— « —
Narvik	— « —

Hver gruppe bestaaende av 2 maskiner og 2 reservemaskiner.

Ved siden herav er det nødvendig paa forskjellige steder at anordne provisoriske flyvepladser, der kan tjene som start- og landingspladser for de maskiner der foretar togter fra ovennævnte permanente flyvestationer. Disse provisoriske flyvepladser er for en stor del allerede fastsat i henhold til foretagne rekognoseringer, likesom det er planlagt hvilke utbedringer det vil bli nødvendig at foreta ved dem i tilfælde av mobilisering.

Av ovennævnte permanente flyvepladser er det kun Kjeller som er utstyret med det for vedkommende flyveravdelings(-grupper) virksomhet nødvendige etablissement.

I løpet av kommende termin vil det bli nødvendig at anordne følgende flyvepladser:

1. For Kristiansands fæstningsflyvegruppe.
2. « Bergens —
3. « Nordenfjeldske flyveravdeling.
4. « Nord-Norges —

ad 1. Kristiansands fæstningsflyvegruppe.

Overensstemmende med Kommanderende Generals, generalstabens og vaabeninspektøren for hærens flyvevæsen og luftforsvars forslag (jfr. foran) har departementet bestemt, at Kristiansands fæstningsflyvegruppe skal opsættes som flyvebaatgruppe. 4 flyvebaater er bestemt indkjøbt fra utlandet komplet med reservemateriel, idet utgiften vil bli utredet av den for indeværende termin givne bevilgning paa kr. 900 000,00 til flyvemaskiner og motorer (jfr. st. prp. nr. 102, 1917, side 29).

Som tomt for selve flyvestationen er paa grundlag av foretagne rekognoseringer fastsat marinens ekserserplads i Kristiansand, hvortil ogsaa marinens flyvestation i dette avsnit er henlagt. Et stationsfællesskap med marinen vil by paa flere fordeler, bl. a. at beddinger, skinneganger, verksteder, indgjerdning og andre anlæg delvis vil kunne benyttes fælles, hvorved utgiften formindskes.

Efter forslag fra vaabeninspektøren for hærens flyvevæsen maa følgende foranstaltninger utføres paa denne plads:

Opførelse av 1 tvillingskur med plads til 4 maskiner	kr. 70 000,00
Slipanordning, skinnegang, traller, bedding m. v. (armeens andel).	« 10 000,00
Reparationsverksted (do.)	« 5 000,00
Kaserne for personellet.	« 20 000,00
Inventar o. lign.	« 3 000,00
Tilfældige og uforutseede utgifter	« 17 000,00
Tilsammen	kr. 125 000,00

Departementet finder at samtlige her opførte arbeider snarest bør komme til utførelse og foreslaar det nødvendige beløp kr. 125 000,00 fordelt paa to budgetterminer. For kommende termin opføres kr. 65 000,00.

ad 2. Bergens fæstningsflyvegruppe.

Til paabegyndelse av flyveetablisement i Bergensavsnittet er tidligere bevilget kr. 10 000,00 (jfr. st. prp. nr. 84, 1916, side 33). I st. prp. nr. 103, 1917, side 13 foreslog departementet en fortsættelsesbevilgning paa kr. 65 000,00 til denne station. Bevilgningen blev imidlertid ikke git av Stortinget (jfr. indst. S. LXXXI, 1917, side 7 og 8).

Efter foretagne rekognoseringer har det vist sig at anvendelse av flyvemaskiner inden Bergensavsnittet er saagodtsom helt utelukket, da der ikke findes brukbare flyvepladser. Overensstemmende med Kommanderende Generals, generalstabens og vaabeninspektøren for hærens flyvevæsen og luftforsvars forslag har departementet derfor bestemt at Bergens fæstnings flyvegruppe skal opsættes som flyvebaatgruppe og forlægges til samme sted som for marinens flyvegruppe bestemt, nemlig paa eiendommen Hjelten paa Flatøen (Lillebergen) ved Bergen. Man tillater sig i denne forbindelse at henvise til departementets utrykte redegjørelse til st. prp. nr. 103, 1917, ad titel 3 b, hvori bl. a. anførtes:

«Man hadde oprindelig tænkt at etablere en centralflyvestation for Bergensavsnittet for saavel flyvebaater som flyvemaskiner.

De rekognoseringer, som har været utført av flyvevæsenet i dette øiemed har godtgjort at det er meget vanskelig at finde et for en saadan centralstation skikket sted. Vedkommende rekognossør har foreslaat anlæg av centralstation med fast etablissement ved Aasene kapel 10 km. nord for Bergen. Efter omstændighetene kun landaeroplanstation sammesteds og flyvebaatstation ved Garnes eller Tunes i Sørfjorden.

Den permanente flyvekommission, som i anledning av spørsmålet om flyvebaatstation for marinen i eller ved Bergen foretok en befarig av dette avsnit i de sidste dage av januar maaned d. a., kom til det resultat, at en eventuel flyvebaatstation for befæstningene burde henlægges til det samme sted som kommissionen foreslog for marinens flyvebaatstation nemlig ved Lillebergen. Kommissionens majoritet fandt endvidere at den foreslaatte plads ved Aasene kapel var mindre egnet for centralplass for flyvemaskiner. Terrænget som utgjøres av ujevne torvmyrer med store tuer krævet et vidtløftig dræneringsarbeide og omfattende planerings- og tilsaaningsforføjninger for at bli nogenlunde brukbart. Kommissionens opfatning var forøvrig at anvendelse av landflyvemaskiner i Bergens omegn ikke var at anbefale.

Vaabeninspektøren for hærens flyvevæsen, generalstaben og Kommanderende General har ikke kunnet tilraade at station for flyvebaater eller flyvemaskiner lægges ved Aasene kapel, heller ikke at station for flyvebaater lægges i Sørfjorden, da terrænget og beliggenhet ikke anses skikket for øiemedet.

Efter fornyede rekognoseringer har sidst-

nævnte 3 myndigheter foreslaaet at station for de for Bergens befæstninger bestemte 3 flyvebaater (jfr. st. prp. nr. 84, 1916, side 55) oprettes ved Lillebergen, hvor ogsaa marinens station for flyvebaater i Bergensavsnittet skal henlægges.

Departementet har truffet bestemmelse i overensstemmelse hermed.

Man vil ved dette arrangement kunne opnaa en betragtelig besparelse derved, at de opførendes bygninger delvis vil kunne benyttes saavel av hærens som av marinens flyvevæsen.»

Det er forudsætningen at hærens og marinens flyvevæsen deltar hver med en halvdel i utgiftene til grunderhvervelse og til de anlæg som vil bli benyttet i fællesskap.

Ogsaa til denne gruppe er bestemt indkjøpt fra utlandet 4 flyvebaater med fuldt utstyr for ovennævnte bevilgning paa kr. 900 000,00.

Vaabeninspektøren for hærens flyvevæsen foreslaar her opført et lignende etablissement som for Kristiansands fæstnings flyvegruppe; hertil kommer hærens andel i grunderhvervelse ca. kr. 25 000,00. Til denne flyvestation skulde saaledes ialt utkræves ca. kr. 150 000,00. Da der tidligere er bevilget kr. 10 000,00 skulde der saaledes gjenstaa at bevilge kr. 140 000,00, som departementet likeledes foreslaar fordelt paa to budgетterminer. For kommende termin opføres det halve beløp med kr. 70 000,00.

ad 3. Nordenfjeldske flyveavdeling.

Der findes for tiden Nordenfjelds kun et skur for et aeroplan paa Værnes ekserserplads. Dette skur blev opført i 1914 for det som gave mottagne aeroplan «Olaf Trygvason». Skuret er opført paa Kirkesletten ved Værnes. Denne plads har imidlertid vist sig uheldig, da den er for liten og for ubekvemt beliggende.

Kommanderende General har i tilslutning til uttalelser fra hærens flyvevæsen og generalstaben foreslaaet at der ved Værnes foreløbig stationeres 4 flyvemaskiner av model F 40 (3: 1 gruppe uten reservemaskiner) saasnt de nødvendige bygninger m. v. er opført. Videre har Kommanderende General overensstemmende med uttalelse fra vaabeninspektøren for hærens flyvevæsen foreslaaet at eiendommen Sandfærhus nedre — i umiddelbar nærhet av Værnes ekserserplads — erhverves og an-

vendes som øvelses- og træningsflyveplads for Nordenfjeldske flyveavdeling, mens Værnessletten — 3: endel av Værnes ekserserplads — anvendes til prøveflyvinger.

Det egentlige flyveetablissement forutsettes i tilfælde opført paa Sandfærhus nedre og ikke paa selve ekserserpladsen av hensyn til nødvendigheten av ikke at innskranke de aapne arealer av ekserserpladsen for de der ekserserende avdelinger.

Da erhvervelse av Sandfærhus nedre med de nuværende høie eiendomspriser vilde koste uforholdsmæssig mange penger — eieren forlanger kr. 80 000,00 for eiendommen — kan departementet for tiden ikke anbefale kjøp av denne. Departementet har derfor bestemt at Værnessletten midlertidig skal anvendes som flyveplads for Nordenfjeldske flyveavdeling.

Efter Vaabeninspektørens forslag skulde der utkræves følgende foranstaltninger for anordning av etablissement:

4 flyveskur à kr. 15 000,00	kr. 60 000,00
Reparationsverksted med utstyr	« 20 000,00
Kasernebygninger, messe m. v.	« 30 000,00
Benzin- og oljebod	« 1 700,00
Uthus	« 1 500,00
Planeringsarbeider	« 8 000,00
	kr. 121 000,00
Hertil tilfældige og uforutseede utgifter	« 19 000,00
	kr. 140 000,00

Da opførelsen av disse bygninger nu kun kan finde sted indenfor Værnes ekserserplads's grænser, hvor pladsen paa forhaand er temmelig optat, finder departementet at man foreløbig faar innskranke byggearbeidene her til det mindst mulige indtil nogenlunde normale tider indtræder og den nødvendige utvidelse av pladsen kan finde sted. Det foreslaaede etablissement bør da opføres paa den ny-erhvervede grund.

For heller ikke at foregripe noget med hensyn til anordning av det endelige etablissement for denne flyveplads finder departementet at der paa Værnes foreløbig kun bør opføres et lettere flyveskur for 4 maskiner.

Et saadant er av Vaabeninspektøren for flyvevæsenet anslaat til ca. kr. 60 000,00. For kommende termin opføres det halve beløb kr. 30 000,00.

Til utvidelse av det paa Kirkesletten staaende provisoriske flyveskur for 2 maskiner blev der av Stortinget for terminen 1916—1917 (hærbudgettet kapitel 7, titel 8) bevilget kr. 7 500,00. Dette beløb er paa det nærmeste uanvendt, da det som nævnt har vist sig at Kirkesletten ikke kan benyttes som flyveplads for de moderne hurtiggaaende flyvemaskiner, hvorfor man ikke har fundet at burde foreta den paatænkte utvidelse av skuret. Dette vil imidlertid ved nogen omindredning kunne finde anvendelse som radiostation for flyveravdelingen. De til omindredning nødvendige udgifter vil kunne utredes av den for indeværende termin givne bevilgning til radiomateriel for flyvevæsenet (jfr. st. prp. nr. 102, 1917, side 29).

Departementet vil foreslaa at det beløb, ca. kr. 7 000,00, som gjenstaar uanvendt av ovennævnte bevilgning paa kr. 7 500,00 tiltales anvendt til opførelse av provisorisk benzin- og oljebod, til planeringsarbeider samt til mulige andre arbeider som maatte bli paa-krævet i forbindelse med opførelsen av ovennævnte lette skur for 4 maskiner.

ad 4. Nord-Norges flyveravdeling.

Til paabegyndelse av anlæg av en central-flyvestation for Nord-Norge har Stortinget bevilget kr. 35 000,00 for terminen 1916—1917 (jfr. st. prp. nr. 84 for 1916, side 32).

Areal til flyveplads, bebyggelse m. v. er indkjøpt ved Øvrevand i Salangen. Der er i det hele erhvervet ca. 1 330 maal indmark og skog. Av dette areal er den nødvendige grund avstaaet til arsenal og intendanturmagasiner for 6te division (jfr. departementets utrykte redegjørelse til st. prp. nr. 103, titel 3 b).

Til grunderhvervelsen er medgaaet ca. kr. 35 500,00. Av den samlede utgift er ca. kr. 20 500,00 utredet av ovennævnte bevilgning paa kr. 35 000,00 til flyveetablisement, kr. 10 000,00 av bevilgningen til arsenal og kr. 5 000,00 av bevilgningen til intendanturmagasiner. Der gjenstaar nu uanvendt ca.

kr. 12 000,00 av bevilgningen til flyveetablisement.

I budgetforslaget for kommende termin har Vaabeninspektøren for hærens flyvevæsen foreslaat at der som en foreløbig foranstaltning opføres følgende bygninger m. v. paa denne flyveplads:

2 dobbeltskur	kr.	30 000,00
Beddinger, skinneganger	«	2 000,00
Benzin- og oljebod	«	1 700,00
Uthus	«	1 500,00
Opsynsmandsbolig	«	6 000,00
Drænering, planering	«	10 000,00
		<hr/>
	kr.	51 200,00

Hvortil kommer tilfældige og

uforutseede utgifter	«	8 800,00
--------------------------------	---	----------

Tils. kr. 60 000,00

Før man imidlertid paa denne flyveplads kan gaa igang med opførelse av permanent etablisement vil det være nødvendig at anstille forsøk baade med flyvemaskiner og flyvebaater for at faa fastslaat hvad slags maskintype(r) her fortrinnsvis bør komme til anvendelse og hvordan etablisementet paa grundlag herav bør anordnes.

I denne hensigt vil der isommer bli opført et let flyveskur paa flyvepladsen og de nødvendige prøveflyvninger drevet med 1 à 2 maskiner utover sommeren og vinteren.

For at opførelsen av det egentlige etablisement kan paabegyndes straks resultatet av de anstillede forsøk foreligger vil departementet foreslaa at der i dette øiemed for kommende termin bevilges kr. 35 000,00.

Oversensstemmende med foranstaaende foreslaar departementet ved nærværende anledning følgende beløb bevilget til anordning av flyvestationer:

1. For Kristiansands fæstningsflyvegruppe	kr.	65 000,00
2. « Bergens fæstningsflyvegruppe	«	70 000,00
3. « Nordenfjeldske flyveravdeling	«	30 000,00
4. « Nord-Norges flyveravdeling	«	35 000,00
		<hr/>

Tils. kr. 200 000,00

E. Tillæg m v. for personel, tjenstgjørende ved flyvevæsenet.

Vaabeninspektøren har fremsat forslag til tillæg for det personel der tjenstgjør og har tjenstgjort i flyvevæsenet, hvortil henvises. Vaabeninspektøren finder, at den nu praktiserede ordning med ét samlet tillæg, uafhængig af vedkommendes mere eller mindre befattning med den utøvende flyvning, ikke er tilfredsstillende, og at der maa indføres et regulativ der baade er mere retfærdig og som byr flyverne bedre økonomiske betingelser. Dette er nødvendig om man skal sikre flyvevæsenet tilgang paa personel.

Vaabeninspektøren anfører at der allerede nu er tilstede omstændigheder der tyder paa, at de økonomiske betingelser der bydes de fastlønnede flyvere, ikke er av den art at vaabnets trivsel er tjent hermed.

Tilgangen til vaabnet, blir eftersom nyhetens interesse taper sig, stedse ringere, saavel kvalitativt som kvantitativt.

Departementet er enig i at tilgangen til flyvevæsenet i første række beror paa de økonomiske vilkaar som bydes. For derfor at sikre vort flyvevæsen en tilgang paa ikke alene et godt, men ogsaa det bedste personel, er det derfor nødvendig at gi flyverne meget gode økonomiske vilkaar. Dette er ogsaa — ved siden av at det er retfærdig paa grund av den særdeles farlige tjeneste — i længden en god økonomi, naar man erindrer det ømfindtlige og kostbare materiel dette personel har befattning med. Man vil i denne forbindelse ikke undlate at anføre at en tapt flyvemaskine for tiden vil kunne repræsentere et materielt tap av ca. kr. 50 000,00.

Vaabeninspektøren har foreslaaet tillæggene for tjeneste i flyvevæsenet fastsat saaledes:

«Alt flyvende personel hvis organisationsmæssige stilling forudsætter flyvercertifikat (efter omstændighederne militært eller internationalt) tilstaaes et tillæg til sin avlønning i form av tillæg for tjeneste i flyvevæsenet à kr. 1 800,00 pr. aar (grundtillæg), samt flyvertillæg à kr. 5,00 pr. time efter beregnet ophold i luften. For observatøerne bør beregnes et nu efter omstændighederne tilstrækkelig forhøiet observatørtillæg, beregnet for kurset, almindelig indkommanderingstillæg + flyvertillæg (svarende til flyverens tjenestetillæg). Under øvelse:

Indkommanderingstillæg, flyvertillæg, observatørtillæg à kr. 300,00 pr. maaned.

For mekanikere bør bibeholdes det tidligere «flyvertillæg» som «mekanikertillæg». For elever bør flyvertillægget kaldes tillæg for tjeneste i flyvevæsenet (elevtillæg) beregnet som nu kr. 50,00 pr. maaned, om det end av principielle grunde kunde være heldig, men av økonomiske grunde neppe mulig, at der utbetales flyvertillæg som for andet personel. Det er jo uvægerlig vel saa farlig at være elev.

Ved siden av disse spørsmåal kommer saa et vigtigt spørsmåal — godtgjørelse til det personel der har staaet i etatens mest utsatte stillinger — og saa maa paa grund av tjenestens art, og idet de i sin stilling har slit sig ut — utbyttes i etatens administration. Særlig for instruktionspersonellet vil her være et arrangement paakrævet.

Da den tid en aktiv flyver maa paaregnes at kunne gjøre daglig tjeneste høit regnet ansættes til 3 à 4 aar — maa spørsmålet bli ganske aktuelt, hvis man ikke vil staa overfor at risikere brist i kontinuiteten paa grund av for hyppig utskiftning i de viktigste stillinger. Saadanne folk maa knyttes til administrationen, drages nytte av deres praktiske erfaring og gives økonomiske forhold som de er tjent med. Et arrangement som i generalstaben forsøkt for at gjøre tjenesten tiltrækkende turde være heldig.

Man bør beholde visse tillæg en viss tid efter sin uttræden av etaten, eller av den utøvende flyvertjeneste — eksempelvis et procenttillæg av flyvertillægget, idet det dog bør forutsættes at vedkommende er indehaver av det militære flyvercertifikat.

Som endnu et spørsmåal av betydning i denne forbindelse kan anføres at instruktionspersonellet rimelig burde ha et av det offentlige erlagt gebyr for hver utdannet flyver. Beløpets størrelse kunde passende anslaaes til kr. 100,00.

Denne instruksjonstjeneste er nemlig av en særdeles farefuld og anstrengende art — og personellet i disse stillinger sliter sig snart op og kan ofte for resten av sine levedage bli merket.

R e s u m é.

Tjenestetillægget i flyvevaabnet skulde efter ovenstaaende bli:

- 1) Tjenestetillæg à kr. 1 800,00 pr. aar.
- 2) Flyvertillæg à kr. 5,00 pr. time (beregnet).
- 3) Observatørtillæg pr. kursus (kr. 300,00).
- 4) Mekanikertillæg à kr. 200,00 pr. aar.
- 5) Elevtillæg à kr. 50,00 pr. maaned.

- 6) Procenttillæg for tidligere flyvere, flyverstilling eksempelvis efter avgangen fra aktiv tjeneste:
 det 1ste aar 50 pct. av tjenestetillægget.
 « 2det « 40 « — « —
 o. s. v.
- 7) Certifikatsgebyr.
 Vernepligtige flyvere avlønnes med:
- 1) Gage- og indkommanderingstillæg efter sin grad.
 - 2) Grundtillæg beregnet pr. maaned.
 - 3) Flyvertillæg.»

Den permanente flyvekommission har behandlet spørgsmaalet angaaende tillæg for tjeneste i flyvevæsenet. Kommissionens udtalelse, datert 15de mars 1918 følger, som utrykt bilag.

Kommissionen udtaler bl. a.:

«Kommissionen finder i det store og hele at kunne gi sin tilstutning til den av vaabeninspektøren for hærens flyvevæsen og luftforsvar i «Organisation av hærens flyvevæsen» foreslaatte avlønning for flyvere, idet kommissionen vil anføre følgende:

- 1) Det foreslaatte beregnede flyvetillæg pr. time ansees for litet, idet en flittig flyver efter ca. 50 flyvetimer pr. aar — ikke vilde opnaa mere end ca. kr. 250,00 i aarlig flyvetillæg.
- 2) Observatortillægget bør beregnes til kr. 300,00 pr. maaned.
- 3) Kommissionen finder at flyvevæsenets organisationsmæssige fastlønnede officersbefal der ifølge sin stilling maa delta i flyvning, bør oppebære alle tillæg.
- 4) Kommissionen finder at det personel der udfører prøveflyvning av nye flyvemaskiner, bør tilstaaes særskilt godtgjørelse herfor.

Prøveflyvning av nye aeroplaner og specielt av nye typer er et risikabelt foretagende.

Vistnok har konstruktørene i den senere tid erhvervet sig en viss erfaring saaledes at sandsynligheden for en skjæbnesvanger feilberegning eller en feilfordeling av styreflater er blit mindre, men paa samme tid er fordringerne til aeroplanets harmoniske styrke vokset i overordentlig grad som en følge av de stadig voksende krav til hastighet og til evnen til utførelse av manøvrer som øker paakjendingerne til det mangedobbelte av det normale.

Kjendskapet til aerodynamik er endnu saa ufuldkomment at man ikke med fuld sikkerhet evner at beregne disse paakjendingernes styrke og virkningslinjer.

Prøveflyvningen blir derfor en garanti-flyvning til fordel for de aktive flyvere.

Som ovenfor antydnet bør der skjernes mellem prøveflyvning av en ny type, eller betydelig ændret model av ældre type, og prøveflyvning av nye aeroplaner av samme serie.

I første tilfælde er risikoen størst, og dertil kommer at der maa stilles meget store fordringer til prøveflyveren hvis konstruktøren skal ha den nødvendige veiledning under sit arbeide.

Under prøveflyvning av seriemaskiner vil risikoen væsentlig være indskrænket til de tilfælder hvor der foreligger en materialfeil, og enhver jevnt dygtig flyver vil kunne anvendes til dette arbeide.

Kommissionen finder at der ved indflyvning av aeroplan av ny konstruktion bør utbetales indflyveren kr. 500,00 pr. apparat, ved indflyvning av serieaeroplan kr. 100,00 pr. apparat.

Utgiften bør utredes sammen med omkostningerne ved aeroplanernes bygning.»

Generalstaben er enig i de av vaabeninspektøren fremholdte principper angaaende avlønningen av det til flyvevæsenet knyttede personel og har heller intet særlig at indvende mot størrelsen av de opførte tillæg. Generalstaben finder det dog tvilsomt, om flyverne efter avsluttet tjeneste bør oppebære delvis tjenestetillæg i saa lang tid som av vaabeninspektøren foreslaat, nemlig i 5 aar. Kommanderende General er enig med generalstaben.

Departementet skal anføre følgende:

Man er enig i at der bør være 2 tillæg — grundtillæg for tjeneste i flyvevæsenet og flyvertillæg beregnet pr. fløiet time.

For nærværende er det kun flyvevæsenets vaabeninspektør med stabschef og direktøren for flyvemaskinfabrikken der i vaabnet ikke oppebærer noget flyvertillæg (grundtillæg).

Departementet finder, at der er meget som taler for, at ogsaa disse officerer faar grundtillægget. Man finder dog foreløbig at burde bli staaende ved de i St. prp. nr. 21, 1918, foreslaaede lønninger. Derimot bør de tilstaaes flyvertillægget beregnet pr. fløiet time.

Hvad tillæggenes størrelse angaar er departementet enig i at grundtillægget som nu bør være kr. 1800,00 pr. aar, medens man for flyvertillæggets vedkommende med den

permanente flyvekommission finder at dette som i Sverige bør sættes til kr. 8,00 pr. time.

Hvad angaar det foreslaaede procenttillæg efter afgang fra flyvertillæg er departementet enig i at en saadan ordning vilde være ønskelig for at faa unge dygtige folk til at gaa ind i flyvevæsenet, hvor de sætter liv og helbred paa spil.

Da de egentlige faste stillinger i vaabnet ikke er mange, vil kun et faatal av de tilbeordrede flyvere faa sig en livsstilling i vaabnet. De fleste vil kun kunne gjøre regning paa at bli staaende sin kontraktmæssige tid ut, for derefter at maatte gaa ut av etaten, et forhold som godtgjør at det kun er de gode økonomiske betingelser der i længden vil kunne sikre flyvevaabnet tilgang paa personel.

Departementet kan imidlertid for nærværende ikke opta vaabeninspektørens forslag om procenttillægget, da man ikke har fornøden oversigt over konsekvensene. Man forbeholder sig at komme tilbake til saken senere.

Idet bemerkes, at chefsmekanikeren ved flyvemaskinfabriken nu har kr. 600,00 i flyvertillæg tillater man sig under henvisning til det anførte at foreslaa tillæggene for tjeneste i flyvevæsenet fastsat saaledes:

- 1) Grundtillæg a kr. 1 800,00 pr. aar.
- 2) Flyvertillæg a kr. 8,00 pr. time (beregnet).
- 3) Observatørtillæg a kr. 300,00 pr. maaned.
- 4) Mekanikertillæg:
For chefsmekanikere à kr. 600,00 pr. aar.
For andre mekanikere a kr. 200,00 pr. aar.
- 5) Elevtillæg a kr. 50,00 pr. maaned.
- 6) Certifikatgebyrer a kr. 100,00 til instruktøren for hver utdannet flyver til internationalt flyvercertifikat.
- 7) Risikotillæg for prøveflyvning av nye aeroplaner a kr. 500,00 for nye typer og kr. 100,00 for serieaeroplaner.

Vernepligtige flyvere avlønnes med:

- 1) Gage og indkommanderingstillæg efter sin grad.
- 2) Grundtillæg beregnet pr. maaned.
- 3) Flyvertillæg.

Departementet gaar ut fra, at hvis Stortinget bifalder departementets forslag i denne henseende, gjøres tilsvarende satser ogsaa gjældende for marinens flyvevæsen.

Bestemmelser om forsikring av flyvere, samt om deres pensionsforhold

er under behandling i departementet.

F. Forslag til bevilgninger til personel og øvelser for budgetterminen 1918—1919.

Angaaende gjennomførelsen av den foreslaaede organisation har vaabeninspektøren i en som utrykt bilag medfølgende skrivelse av 26de oktober 1917 til generalstaben bl. a. anført:

«Under hensyntagen til vort lands for nærværende ganske specielle krigspolitiske situation, maa den skridtvise gjennomførelse av flyvevæsenets organisation være av den beskaffenhet, at den — idet man vil erindre vor avhengighet av utlandet i den heromhandlede henseende — til enhver tid sikrer sig den fuldeste utnyttelse av alt havendes materiel.

Da en flyveavdeling erfaringsmæssig kun kan yde fuld militær fyldest, naar dens organisationsmæssige forutsætninger — personel, materiel, etablissement med flyveplads m. v. — er fuldt tilgodeset følger herav som git at Søndenfjeldske flyveavdeling først kan opsættes — idet der for denne avdelings vedkommende, for det første for flyvefeltets side, dernæst for materiellets, personellets og etablissementets side, intet formodes at turde hindre saasnt organisationen fastsættes, at denne avdeling opsættes med 4 grupper.

Nordenfjeldske flyveavdeling kan dernæst — om ikke helt i samme grad som Søndenfjeldske flyveavdeling — opsættes med én gruppe.

For Nord-Norges flyveavdelings vedkommende tør denne avdeling — som ogsaa fremgaaende av vaabeninspektørens forslag — være saa usikker i sin opsætning og hele anvendelse, at man ikke paa endnu nogen tid vil kunne foreslaa denne opsat.

For at bringe en mulig mere hensigtsvarende detaljopsætning paa det rene, bør imidlertid chefen for avdelingen beordres, og 1 à 2 apparater forlægges til den paatænkte flyveplads.

Dette bør gjøres saa snart organisationen fastsættes.

Paa grund av omstændighetene bør imidlertid fordres at flyvegrupperne i Kristiansand og Bergen — samt i overensstemmelse med generalstabens forslag — Kristianiafjordens fremskutte befæstninger — snaest mulig opsættes.

Tidspunktet herfor er imidlertid helt afhængig av, at etablissementerne forefindes, og at flyveapparattype for stationerne blir bestemt. Spørsmålet blir altsaa væsentlig av økonomisk art.

For imidlertid i nogen grad at bøte paa dette forhold bør der ialfald for Kristianiafjordens fremskutte befæstninger og Kristianssands vedkommende i paakommende tilfælde anvendes dele av den mobile Søndenfjeldske flyveavdeling.

Disse flyvegrupper bør da disponeres for denne anvendelse saasnart forholdene maatte klargjøre, at der blir bruk for dem.

For Bergens vedkommende kan paa grund av terrangforholdene foreløbig intet foretas før organisationen blir bestemt og etablissement foreligger.

De øvrige flyvegrupper bør dernæst opsættes i følgende orden, idet deres opsætning nærmest er et økonomisk spørsmål:

Oscarsborg.
Tønsberg.
Sarpsborg.
Fossum.
Agdenæs.
Narvik.»

Kommanderende General og generalstaben har sluttet sig til vaabeninspektørens forslag om avdelingenes (gruppernes) begyndelsesopsætning.

I overensstemmelse med sit forslag har vaabeninspektøren i et budgetforslag (vedligger som utrykt bilag) for kommende termin opført løn m. v. til det nødvendige personel for de nævnte avdelinger (grupper).

Departementet finder ikke at kunne opta vaabeninspektørens forslag i sin helhet. Saaledes finder man at maatte stryke bevilgningen til forsøk kr. 5 000,00 og til tidskrifter for vaabenstaben kr. 1 000,00.

Ved flyveavdelingene opføres kun 4 premierløytnanter istedetfor 7, 1 kontorhold à kr. 400,00 (til chefen for Søndenfjeldske flyveavdeling) istedetfor 2. Paa den anden side opføres kr. 360,00 til hver av cheferne for Nordenfjeldske og Nord-Norges flyveavdelinger for bestyrelsen av materiel, samt nordlandstillæg, kr. 400,00, til chefen for Nord-Norges flyveavdeling. Beløpet til indbeordring av befal utenfor vaabenøvelserne opføres med kr. 1 000,00 mot foreslaaet kr. 1 500,00.

Angaaende opsætningen av fæstningsflyvegruppene vil departementet foreslaa, at

der fra 1ste januar 1919 opsættes en gruppe ved hver av Kristianssands og Bergens befæstninger.

Overensstemmende hermed opføres vedrørende personellet for kommende termin under kap. 1, titel 27:

a) Vaabenstab:

1 stabsofficer, vaabeninspektør	kr. 7 200,00
1 kaptein, garn.,	« 4 500,00
1 underofficer, arkivar og skriver	« 2 400,00
1 korporal, garn., ordonnans (ny)	« 1 400,00
	<hr/>
	kr. 15 500,00

b) Flyveavdelingene:

1 kaptein, garn., chef for Søndenfjeldske flyveavdeling (nu opført som kaptein eller premierløytnant med avlønning kr. 3 700,00)	kr. 4 500,00
2 premierløytnanter i distr. tjeneste, chefer for Nordenfjeldske flyveavdeling og Nord-Norges flyveavdeling à kr. 1 800,00 (nye)	« 3 600,00
4 premierløytnanter i distr. tjeneste à kr. 1 800,00 (2 nye)	« 7 200,00
1 kontorhold (chefen for Søndenfjeldske flyveavdeling) (nyt)	« 400,00
Godtgjørelse for bestyrelse av materiel (chefene for Nordenfjeldske og Nord-Norges flyveavdelinger à kr. 360,00) (nyt)	« 720,00
Nordlandstillæg (nyt)	« 400,00
1 fanejunker, garn., (kvartermester ved Søndenfjeldske flyveavdeling)(ny)	« 2 400,00
1 furer i distr. tjeneste, chef for traadløs telegraf og lyskaster (ny)	« 800,00

b) I St. prp. nr. 21, 1918, foreslaaet forhøiet til kr. 9 000,00.

Om decentralisation av hærens og marinens flyvevæsen m. v.

7 mekanikere, sersjanter i distr.tjeneste, gruppemekanikere à kr. 724,00 (nye)	kr. 5 068,00	7 flyvere indkomm. i 40 dage à kr. 4,00	kr. 1 120,00
2 bøssebakere, engageret i ca. 40 dage (nyt)	« 1 000,00	1 kvartermester i 30 dage à kr. 3,00	« 90,00
Indbeordring av befal utenfor vaabenøvelserne (nyt)	« 1 000,00	10 mekanikerunderofficerer i 30 dage à kr. 3,00	« 900,00
	kr. 27 088,00	1 underofficer (lyskasterchef) i 30 dage à kr. 3,00	« 90,00
c) Fæstningsflyvegrupperne:		Løn til 30 vpl. flyvere i 1 maaned efter en maanedsløn av kr. 60,33	« 1 809,00
2 premierløjtnanter i distr.tjeneste à kr. 1 800,00 (nye)	kr. 3 600,00	11 flyvere, grundtillæg à kr. 1 800,00 pr. aar	« 19 800,00
2 mekanikere i distr.tjeneste (opsynsmænd) à kr. 724,00 (nye)	« 1 448,00	10 mekanikerunderofficerer, mekanikertillæg à kr. 200,00 pr. aar	« 2 000,00
	kr. 5 048,00	Flyvertillæg til ca. 40 flyvere à kr. 8,00 pr. beregnet flyvetime efter ca. 30 flyvetimer pr. aar pr. flyver	« 9 600,00
For 1/2 budgettermin	« 2 524,00	Indkommanderingstillæg til 30 vpl. flyvere i 40 dage à kr. 3,00 pr. dag	« 3 600,00
d) Flyve maskinfabrikken:		Do. do. grundtillæg à kr. 150,00 pr. maaned i 40 dage	« 6 000,00
1 kaptein eller stabsofficer (direktør)	kr. 6 000,00	Tilsammen	kr. 45 609,00
1 kontrolofficer	« 1) 4 100,00	Paa det ordinære budget bevilget til lønninger og tillæg	« 40 400,00
1 motoringeniør, officer eller ingeniør	« 4 500,00		
3 medlemmer av flyvekommissionen à kr. 300,00	« 900,00	altsaa merutgift	kr. 5 209,00
	kr. 15 500,00	som avrundes til	kr. 5 000,00.
Tilsammen	« 60 612,00		
Paa det ordinære budget bevilget	« 39 500,00	Flyvevæsenets skoler (kap. 2, titel 43).	
		Løn til førstelæreren ved flyvevæsenets skoler har før været opført under kap. 1, titel 27. Departementet vil foreslaa, at hans løn for fremtiden opføres under nærværende titel.	
Forskjel	kr. 21 112,00		
som avrundes til	kr. 20 000,00.		

Som lønninger og tillæg under øvelser opføres under kap. 3, titel 25:

Indkommanderingstillæg til:

5 afdelingschefer og fæstningsflyvere, gruppechefer à kr. 4,00 pr. dag i 30 dage	kr. 600,00
--	------------

1) I St. prp. nr. 21, 1918 foreslaat forhøiet til kr. 4 500,00.

Vaabeninspektøren har indsendt til departementet en forestilling om ansættelse av en garnisonerende chefsmekaniker, verksmester, ved hærens flyveskoler (vedligger som utrykt bilag).

Vaabeninspektøren anfører bl. a.:

«En nødvendig forudsætning for at tjenesten ved en flyveskole skal kunne foregaa

under helt økonomisk betryggende og fuldt ansvarlige forhold, er at skolens mekanikerpersonel er det bedst mulige, og at det forefindes — om ikke i overflødig — saa i tilstrækkelig antal. Efter vaabeninspektørens opfatning er mekanikerpersonellet — i mekaniker ved hærens flyveskole — for nærværende utilstrækkelig, og tjenesteforholdene ved skolen maa som følge herav bli utsat for at lide.»

Departementet er enig i, at det er god økonomi at flyveskolen betjenes av et godt og tilstrækkelig mekanikerpersonel. Departementet har derfor tillatt, at der midlertidig, i paavente av Stortingets samtykke, beordres en mekaniker i denne stilling.

Departementets forslag vil medføre følgende merutgifter paa nærværende titel:

1 premierløytnant eller kaptein, garn., førstelærer	kr. 4 100,00
Flyvertillæg à kr. 8,00 pr. time efter ca. 50 timers flyvning pr. aar	« 400,00
1 chefsmekaniker	« 2 800,00
Mekanikertillæg til do.	« 600,00

kr. 7 900,00

som avrundes til kr. 7 500,

Marinen.

1. Kristiansands flyvebaatstation.

Oprettelsen av Kristiansands station er tidligere besluttet av Stortinget.

Efter de foreløbige planer for etableringen av denne flyvebaatstation hadde flyvevæsenet i sit budgetforslag for 1917—1918 foreslaaet opført kr. 93 500,00. (Jfr. St. prp. nr. 102 for 1917 side 38). Paa grund av avknappingene i bevilgningen maatte dette beløp reduceres, saaledes at der ialt har været til disposition kr. 60 000,00. I skrivelse av 5te mars 1918 (utrykt bilag) har flyvevæsenet opgit, at utgiftene ved opførelsen av det første flyveskur og de øvrige anlegg vil andra til ca. kr. 60 000,00 mere end det ovenfor nævnte beløp. Da man desuten ved anskaffelsen av 6 jågere fra utlandet kan faa anledning til inden kort tid at stationere et større antal

flyvemaskiner i Kristiansand end paaregnet, har departementet bemyndiget flyvevæsenet til at sette igang opførelse av yderligere et tvillingdobbeltskur, som i flyvevæsenets budgetforslag var foreslaaet bevilget for kommende termin. Dette skur er anslaaet at ville koste kr. 50 000,00. Endelig har flyvevæsenet foreslaaet til fortsat indredning av den gamle murbygning paa «Kongens verft» til beboelsesrum for flyvere opført kr. 21 000,00.

Departementet finder de av flyvevæsenet foreslaatte foranstaltninger paakrævet for saasnaart som mulig at faa git flyvestationen i Kristiansand det nødtørftigste utstyr, og vil under henvisning til foranstaaende foreslaa under nærværende post kr. 131 000,00.

Stationen vil være etablert fra 1ste juli d. a., idet der vil bli nedsendt 5 flyvebaater.

2. Bergens flyvebaatstation.

Bergens station er ogsaa tidligere besluttet oprettet av Stortinget.

Til anlegg av denne station er hittil stillet til disposition kr. 104 000,00.

For kommende termin foreslaar flyvevæsenet opført kr. 96 000,00 til stationens fuldførelse.

Paa grund av de økede byggeomkostninger vil man dog for denne sum ikke kunne bygge mere end 2 tvilling-enkeltskur, hvilket imidlertid vil være tilstrækkelig for underbringelse av de maskiner, som kan bli forlagt til stationen i løpet av det første aar.

Departementet er enig i flyvevæsenets forslag.

Til fornøden orientering over marinens nuværende og planlagte flyvebaatstationer har departementet ved særskilt skrivelse oversendt militærkomiteen kartskisser over:

Karljohansverns,
Kristiansands og
Bergens

flyvebaatstationer.

Paa disse skisser er anført hvad der er færdigbygget, under bygning eller planlagt.

Endvidere er der oversendt blaakopier av: et enkeltskur (plads for en av vore nuværende rekognosceringsmaskiner — eller

Om decentralisation av hærens og marinens flyvevæsen m. v.

for 3 jagere — eller for 2, muligens 3, av de nu under bygning værende rekognosceringsmaskiner, som faar foldbare vinger),

et dobbeltskur der avgir plads til dobbelt saa mange maskiner som anført for enkeltskuret,

et tvilling-dobbeltskur, hvorved forstaaes to dobbeltskurer bygget i ett og som derfor avgir plads til 4 gange saa mange maskiner som anført for enkeltskuret.

Overensstemmende med foranstaaende foreslaar departementet ved nærværende anledning følgende beløb bevilget:

1. Til Kristiansands flyvebaatstation	
	kr. 131 000,00
2. Til Bergens flyvebaatstation «	96 000,00

Tilsammen kr. 227 000,00

I henhold til det anførte tillater departementet sig at

indstille:

At Deres Majestæt vil bifalde og underskrive vedlagte utkast til en proposition til Stortinget om decentralisation av hærens og marinens flyvevæsen m. v.

Hans Majestæt Kongens proposition til Stortinget om decentralisation av
hærens og marinens flyvevæsen m. v.

Vi Haakon, Norges Konge,

gjør vitterlig:

Stortinget indbydes til at fatte beslutninger om decentralisation av hærens og marinens
flyvevæsen m. v. overensstemmende med vedlagte utkast.

Forsvarsdepartementets indstilling i saken vedligger i avtryk.

Git paa Kristiania slot den 14de juni 1918.

Under Vor haand og rikets segl

Haakon.

(L. S.)

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

Utkast

til beslutning om decentralisation av hærens og marinens flyvevæsen m. v.

1. For terminen 1918—1919 bevilges paa det ekstraordinære statsbudget:
 - a) Til anordning av flyvepladser utenfor Kjeller kr. 200 000,00.
 - b) Til videre anordning av flyvestationer utenfor Karljohansvern kr. 227 000,00.
2. For budgetterminen 1918—1919 gives følgende tillægsbevilgninger paa hærens ordinære budget til hærens flyvevæsen:

Under kap. 1 tit. 27, flyvevæsenets personel	kr.	20 000,00
— « 2 tit. 43, flyvevæsenets skoler	«	7 500,00
— « 3 tit. 25, flyvevæsenets øvelser	«	5 000,00
